

نظری به مسائل حقوقی ادغام و تجزیه شرکت‌ها

نویسنده:

بی‌نام بارع نژاد واثق

زارغزاد واثق، بهنام، ۱۳۶۹ -
 ایران، قوانین و احکام
 Iran. Laws, etc
 نظری به مسائل حقوقی ادغام و تجزیه شرکت‌ها بهنام زارغزاد واثق.
 گرج: آذرگان، ۱۳۹۹.
 ۱۰۵ ص.
 978-622-704067-8: ۲۰۰۰۰۰ ریال
 فیبا
 کتابخانه: ص. ۹۵-۹۴.
 یکپارچه‌سازی و ادغام شرکت‌ها -- ایران
 Consolidation and merger of corporations -- Iran
 یکپارچه‌سازی و ادغام شرکت‌ها -- قوانین و مقررات -- ایران
 Consolidation and merger of corporations-- Law and legislation -- Iran
 حقوق رقابت -- ایران
 Competition law -- Iran*
 HD۲۷۴۴/۵۵
 ۳۳۸/۸۳۰۵۵
 ۶۱۱۶۸۵۶

سرشناسه
 عنوان قراردادی
 عنوان و نام پدیدآور
 مشخصات نشر
 مشخصات ظاهری
 شابک
 وضعیت فهرست نویسی
 پانداشت
 موضوع
 موضوع
 موضوع
 موضوع
 موضوع
 رده بندی کنگره
 رده بندی دی
 شماره کتابخانه ملی

آدرس: کرج، جاده ملارد، گلستان ۴۳، ساختمان دیبا، واحد ۲۹ - کد پستی: ۳۱۶۶۹۳۶۸۶۹

عنوان کتاب: نظری به مسائل حقوقی ادغام و تجزیه شرکت‌ها

نویسنده: بهنام زارغزاد واثق

انتشارات آذرگان

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۸

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۰۴۰-۶۷-۸

چاپ و لیتوگرافی: چاپ پارمیدا

شمارگان: ۵۰۰

قیمت: ۲۰۰۰۰۰ ریال

www.ketabchi.com

فهرست

۹	 مقدمه
۱۲	 مطالعات پیشین
۱۵	 آشنایی با تجزیه و ادغام
۱۶	 مبحث اول: معنای لغوی و اصطلاحی ادغام
۱۶	 گفتار اول: ماهیت و معنای ادغام
۱۹	 گفتار دوم: انواع ادغام
۲۰	 بند اول: ادغام در یک شرکت
۲۳	 بند دوم: تعریف ادغام با امحاء شخصیت شرکت مادر
۲۴	 بند سوم: تعریف ادغام با حاد شخصیت شرکت مادر
۲۵	 مبحث دوم: ماهیت و معنای تجزیه
۲۵	 گفتار اول: تبیین مفهومی و اصطلاحی
۲۸	 گفتار دوم: اقسام تجزیه
۲۸	 بند اول: تجزیه افقی
۲۸	 بند دوم: تجزیه عمودی
۲۹	 گفتار سوم: مطالعه مفاهیم مشابه
۲۹	 بند اول: مقایسه ادغام با تجزیه
۳۰	 بند دوم: مقایسه ادغام با خرید سهام (Takeover)
۳۱	 بند سوم: مقایسه ادغام و تملیک
۳۲	 مسئولیت شرکت در بستر ادغام
۳۳	 مبحث اول: نحوه ادغام شرکت‌ها و پیشینه آن در حقوق ایران
۳۴	 گفتار اول: مقررات حاکم بر ادغام شرکت‌ها
۳۵	 بند اول: قرارداد ادغام شرکت
۳۷	 بند دوم: اثر تجاری قرارداد ادغام
۳۷	 گفتار دوم: مدل‌های قرارداد ادغام

بند اول: دلایل تشکیل جونت ونچرها.....	۳۷
بند دوم: ماهیت کنسرسیوم در ادغام شرکت‌ها.....	۳۹
مبحث دوم: تغییر وضعیت شرکت‌ها و ممنوعیت انحصار.....	۴۱
گفتار اول: آزادی اقتصادی و انحصار تجاری.....	۴۲
بند اول: حمایت از رقابت در رویه تجاری کشورهای خارجی.....	۴۲
بند دوم: حمایت از رقابت در حقوق تجاری اقتصادی ایران.....	۴۳
بند سوم: ادغام‌های منتج به انحصار.....	۴۵
۴. اثر دوم: اثر ادغام شرکت‌ها در حقوق تجارت و رقابت ایران.....	۴۶
بند اول: از منظر حقوق رقابت.....	۴۶
بند دوم: از منظر حقوق تجارت.....	۴۸
الف: ادغام یک جانبه.....	۴۹
ب: ادغام در یا چند جانبه.....	۴۹
ج: ادغام‌های اعماری.....	۵۰
۱. تحصیل دارایی.....	۵۰
۲. تحصیل سهام.....	۵۱
مسئولیت شرکت در بستر تجزیه.....	۵۲
مبحث اول: ویژگی‌های تجزیه و آثار آن.....	۵۳
بند اول: عقد رضایی و تشریفات.....	۵۴
بند دوم: عوض حاصل از تغییر وضعیت شرکت.....	۵۶
بند سوم: دوام وضعیت ادغام یا تجزیه شده در شرکت‌های تجاری.....	۵۷
گفتار دوم: اثر قرارداد تغییر وضعیت.....	۵۸
بند اول: اثر تغییر وضعیت کلی و جزئی.....	۵۹
بند دوم: آثار تغییر وضعیت کلی بر دیون و تعهدات.....	۶۰
گفتار سوم: تغییر وضعیت و اثر آن بر خود شرکت.....	۶۱
بند اول: انتقال دارایی.....	۶۱
بند دوم: انتقال دارایی شرکت تغییر یافته در حقوق ایران.....	۶۸
گفتار دوم: نتایج تجزیه شرکت بر مسئولیت شرکت‌های جدیدالتأسیس.....	۷۰
بند اول: قائم مقامی.....	۷۰

۷۴.....	بند دوم: تغییر مقررات داخلی شرکت
۷۵.....	مبحث دوم: آثار تغییر وضعیت بر مسئولیت شرکای شرکت
۷۶.....	گفتار اول: آثار تغییر وضعیت بر دارندگان سهام
۷۶.....	بند اول: دارندگان سهام اکثریت
۷۷.....	بند دوم: دارندگان سهام اقلیت سهامداران اقلیت
۷۸.....	گفتار دوم: وضعیت غرمای شرکت پس از تغییر وضعیت
۷۹.....	بند اول: در حقوق ایران و اتحادیه اروپا
۸۱.....	بند دوم: نسبت مدیران شرکت و غرمای آن پس از تغییر وضعیت
۸۴.....	۳-۴ بار دوم: وضعیت دیون و تعهدات پس از ادغام و تجزیه
۹۴.....	گفتار دوم: آثار تبدیل به دیون و مطالبات شرکا و سهامداران
۹۶.....	گفتار سوم: آثار ادغام و تجزیه بر دیون و تعهدات اشخاص ثالث
۹۷.....	تجزیه‌ی شرکتهای خارجی
۹۹.....	نتیجه‌گیری
۱۰۲.....	منابع
۱۰۵.....	قوانین و مقررات

با توسعه روزافزون اقتصاد و تجارت جهانی شرکت‌های تجاری اهمیت و نقش به سزایی در این عرصه یافته‌اند. امور مختلف اعم از کوچک و کلان در قالب‌های مختلف خصوصی و دولتی توسط شرکت‌های تجاری انجام می‌گیرد و این خود مهم‌ترین دلیل است که نقش شرکت‌ها را در دوران ما پررنگ‌تر از همیشه ساخته است.

سرمایه‌گذاری‌های بزرگ نیاز به سرمایه‌های کلان و فراوان دارد و تهیه این سرمایه در بسیاری از مواقع با فروش سهام و در کنار یکدیگر قراردادن سرمایه‌های اندک ممکن می‌شود؛ بنابراین اجرای پروژه‌های بزرگ صنعتی، تجاری، کشاورزی و غیره در دوران ما ارتباط مستقیم با مفهوم شرکت‌های تجاری دارند. در حقیقت انجام پروژه‌های بزرگ جز از طریق تشکیل شرکت‌های تجاری و در کنار یکدیگر قراردادن سرمایه‌های اندک و تولید سرمایه‌های کلان در اثر جمع شدن آنها ممکن نیست، به همین خاطر بزرگ‌ترین پروژه‌های صنعتی به‌ویژه در صنعت نفت و گاز و سایر صنایع از طریق تشکیل شرکت‌های تجاری خاصه شرکت‌های سهامی صورت می‌پذیرد (اسکینی، ۱۳۹۲، ۲۶).

علل دیگری نیز وجود دارد که سرمایه‌گذاران را تشویق می‌نماید تا سرمایه‌گذاری خود را در قالب تشکیل شرکت‌های تجاری انجام دهند. افرادی که به دنبال سرمایه‌گذاری در زمینه‌ای خاص هستند همواره این هراس را دارند که در شرایطی تحت تعقیب قضایی قرار گیرند، لذا بار مسئولیت را از دوش خود سلب کرده، مسئولیت خود را در مفهوم شرکت تجاری ادغام می‌نمایند تا بتوانند با سازوکارهای قانونی پیش‌بینی شده در شرکت‌های تجاری بار مسئولیت را از گردن خود بزدایند و با آرامش و امنیت بیشتری به فعالیت اقتصادی خود ادامه دهند.

قانون مدنی در مواد مختلفی در کنار اشخاص حقیقی که افراد جاافتاده هستند اشخاص حقوقی را نیز اعتبار کرده است. شخصیت حقوقی عبارت است از مجموعه اموال و دارایی‌هایی که در کنار یکدیگر برای هدف خاصی جمع شده‌اند. در حقوق سنتی، وقف یکی از موارد بارز شخصیت حقوقی است. شرکت‌های تجاری نیز مصداق تام و تمامی از شخصیت‌های حقوقی هستند. شرکت‌های تجاری پس از آنکه تشریفات به وجود آمدن خود را طی می‌نمایند همچون شخص حقیقی پا به عرصه فعالیت‌های حقوقی می‌نهند و از تمامی حقوق و وظایف و تکالیفی که قانون‌گذار برای اشخاص حقیقی ساخته است بهره‌مند می‌شوند جز مواردی که اختصاص

به اشخاص حقیقی دارد نظیر ابوت و اموت. شرکت‌های تجاری از طریق مدیران خود اداره می‌شود این مدیران که هر یک در سازوکارهای مخصوص به خود انتخاب شده‌اند همواره به دنبال منافع کلان شرکت بوده، مصالح شرکت را در نظر گرفته و با این ملاحظات دست به اعمال حقوقی می‌زنند. توجه به این نکته ضروری است که شخص حقوقی شرکت، جدای از شخصیت حقوقی مدیران آن است لذا هرگونه فعالیت اقتصادی و تجاری که شرکت انجام می‌دهد مسئولیتی جداگانه و مستقل از مسئولیت مدیران دارد مگر در مواردی که قانون به آن تصریح کرده است بنابراین شرکت‌های تجاری به‌خودی‌خود، هر یک دارای دیون و مطالباتی هستند و بدین‌صورت شرکت‌های تجاری می‌توانند بنا بر موقعیت خود بدهکار یا بستانکار تلقی شوند (غفارسی فارسانی، ۱۳۹۳، ۷۱).

انجام سرمایه‌گذاری‌ها، تملک نیازمند فراهم آمدن سرمایه‌های کلان است که جز از طریق تشکیل شرکت‌های تجاری، بزرگ‌تر قالب سهامی امکان‌پذیر نمی‌گردد. حال وضعیت حقوقی این شرکت‌های تجاری می‌تواند با ادغام و یا تجزیه این شرکت‌ها مواجه گردد. هنگامی که یک سرمایه‌گذاری بسیار کلان در شرف انجام است، ممکن است چندین شرکت تجاری با یکدیگر تجمیع شوند و چند شرکت که جداگانه از یکدیگر فعالیت دارند برای گسترش فعالیت‌های خود و یا کاستن موانع قانونی نظیر مقررات مالیاتی بخواهند با یکدیگر ادغام گردند و چند شخصیت حقوقی مختلف را به یک شخص واحد تبدیل کنند و چه‌بسا اینکه یک شرکت بخواهد به دلایلی به چند شرکت دیگر تجزیه گردد. این امور پدیده‌ای شایع در عرصه شرکت‌های تجاری است، بدین‌صورت که چندین شرکت که به‌صورت جداگانه فعالیت می‌کرده‌اند اما نوعی اشتراک میان حوزه فعالیت آن‌ها وجود داشته و یا به بیان مدیران آن‌ها علاقه‌ای کاری و اقتصادی وجود دارد با یکدیگر ادغام شده و چندین شخص حقوقی خود را به یک شخص حقوقی واحد تبدیل می‌نمایند. هولدینگ‌های اقتصادی در دوران ما نمونه بارزی از این‌گونه شرکت‌ها هستند. از طرف دیگر ممکن است یک شرکت بزرگ که در عرصه‌های مختلف فعالیت داشته بنا به مصالحی فعالیت خود را در چند شرکت جداگانه تقسیم نماید و شرکتی بزرگ که در عرصه‌های مختلف فعالیت داشته به چند شرکت کوچک‌تر تجزیه شود. به‌عنوان مثال شرکتی که هم در زمینه تولید ماشین‌آلات صنعتی، تعمیر آن‌ها، فروش و عرضه آن‌ها به بازار فعالیت می‌کرده بنا به مصالحی تصمیم می‌گیرد که فعالیت خود

را تحت عنوان ۴ شرکت جداگانه با چهار علامت تجاری جداگانه ادامه دهد. بدین صورت که فروش در شرکتی جدا، عرضه در شرکتهای دیگر، تولید ادوات و وسایل صنعتی در شرکتی جداگانه و ... صورت پذیرد (پاسبان، ۱۳۹۲، ۶۵).

این حالت حالتی است که یک شرکت کلان با تجزیه مواجه می‌شود. پروسه تجزیه یک شرکت کلان به چند شرکت کوچک و یا جمع شدن چند شخص حقوقی جداگانه در دل شرکتی واحد که پروسه ادغام نامیده می‌گردد مسائل حقوقی مختلفی به وجود می‌آورد که طرح و بررسی هر یک از آنها پاسخگوی پرونده‌های قضایی مختلفی خواهد بود. دادگاه‌ها و محاکم داختری هرروزه با دعاوی مختلفی که حول موضوع ادغام و تجزیه شرکت‌ها به آنها ارجاع می‌گردد مواجه هستند و این مواجهه در حالتی رخ می‌دهد که بسیاری از شقوق و حالت‌های این امر حقوقی برای حقوقدانان، جامعه حقوقی و نهادهای قضایی به درستی تبیین نگردیده است. در کتاب حاضر بر آن است تا با تشریح و تبیین ابعاد مختلف حقوقی تجزیه و ادغام شرکت‌های تجاری بکدیگر و با تأکید بر این مسئله که این ادغام یا تجزیه را چه تأثیری بر دیون و تعهدات، پیمان‌ها و هر یک از این شرکت‌ها دارد، این مسئله حقوقی را بررسی نماید.

مطالعات پیشین

موسوی، سید رضا (۱۳۹۴)، در مطالعه‌ای با عنوان «ناشر ادغام شرکت‌ها بر قراردادهای شرکت‌های ادغام‌شده با تأکید بر دستورالعمل اتحادیه اروپا»، حقوق و تعهدات شرکت‌های تجاری را پس از عملیات ادغام بررسی نموده است. این مطالعه با توجه به آنکه تأکید ویژه بر دستورالعمل اتحادیه اروپا داشته است منبعی مفید برای مطالعه حقوق اروپایی در زمینه موضوع بحث به شمار می‌آید.

حسینی، فتاح (۱۳۹۴)، در پژوهشی با عنوان «تجزیه شرکت تجاری» تنها به تجزیه شرکت نظر داشته و مسائل مربوط به ادغام شرکت را در دستور کار خود قرار نداده، با این حال برای نویسنده، مطالعه پیشنهادی حاضر بسیار می‌تواند مفید باشد.

عیدی، رضا (۱۳۹۳)، در مطالعه‌ای تحت عنوان «بررسی ابعاد حقوقی در شرکت‌های تجاری در حقوق ایران و انگلیس»، به بررسی ابعاد حقوقی و شقوق ناشی از ادغام شرکت‌های تجاری پرداخته است. شیوه‌ی نویسنده در این مطالعه تطبیقی بوده و ابعاد مختلف موضوع را

علاوه بر حقوق ایران در حقوق انگلستان بررسی کرده و نهایتاً حقوق دو کشور را در موضوع مورد بحث با یکدیگر مقایسه نموده است. در این مطالعه از تجزیه شرکت‌ها سخن به میان نیامده است.

مرادی، علیرضا (۱۳۹۰)، در مطالعه خود با عنوان «بررسی تأثیر ساختار مالکیت بر ساختار سرمایه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران» تمرکز خود را بر مفهوم سرمایه در شرکت‌های تجاری معطوف ساخته است. پژوهشگر در این مطالعه که بیشتر روحیهی اقتصادی دارد این مسئله را بررسی نموده که تغییر و تحول در سرمایه‌یک شرکت چه تأثیری نسبت به مسئولیت او با اشخاص ثالث، با سهامداران و دیگر افرادی که مرتبط با شرکت هستند پیدا می‌کند. بدین صورت چنانچه شرکت تجزیه‌یافته و یا ادغام شود با توجه به آن که در آن صورت هم سرمایه آن تغییر می‌یابد چه وضعیتی پیدا خواهد کرد؟ این پرسشی است که نویسنده در این مطالعه به آن پاسخ داده است و می‌تواند راهنمای نویسنده مطالعه پیشنهادی حاضر در حل برخی مسائل محسوب شود.

پاکدامن، رضا (۱۳۸۹)، در کتاب خود با عنوان «شرح و نقد مقررات حاکم بر شرکت‌های تجاری» اشاره‌ای گذرا به مسئله تجزیه شرکت‌های تجاری نموده است. موضوع اصلی این کتاب مروری کلی بر حقوق شرکت‌هاست اما نویسنده حین صحبت از دارایی شرکت به اثرات تجزیه شرکت بر دارایی آن اشاره نموده است.

دعاگو، شهرام (۱۳۸۸) در پژوهشی با عنوان «مسئولیت مدنی شرکت‌های تجاری در قبال اشخاص ثالث» فرض‌های مختلفی که یک شرکت تجاری دارای دارایی در رز یا مطالباتی نسبت به اشخاص ثالث می‌گردند را بررسی نموده است. پژوهشگر در این مطالعه صرفاً بر روی تجزیه و یا ادغام شرکت‌های تجاری تمرکز نداشته اما با توجه به آن که موقعیت شرکت در برابر اشخاص ثالث را مطالعه نموده است به این مسئله هم پرداخته. چنانچه شرکت در وضعیت حقوقی خود دچار تحول گردد به صورتی که به چند شرکت تبدیل گردد یا چند شرکت به یک شرکت تغییر یابد در آن صورت وضعیت‌های جدید نسبت به اشخاص ثالث چگونه خواهد بود؟

کتاب حاضر درصدد آن است تا ابعاد حقوقی مختلف حقوق و تعهدات شرکت‌های تجاری را پس از فرایند ادغام و یا تجزیه آن‌ها بررسی و مطالعه نماید.